

УДК 1:130.2

П. Ю. Саух,

доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

rector@zu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4366-2496

ФІЛОСОФІЯ В ПОШУКАХ ПАНАЦЕЇ. РОЗДУМИ НЕБАЙДУЖОГО

В статті аналізуються причини падіння статусу й престижності філософії в сучасному світі, які зумовили гостру потребу в новій "Я-концепції" філософії, усвідомленні її власного єства та форм існування, місця серед інших наук. Доведено, що "криза ідентичності", яку переживає сучасна філософія викликана не стільки хитросплетіннями концептів постмодернізму, дефіцитом новітніх когнітивних підходів чи оригінальних ідеологічних установок, скільки втратою філософією статусу знання, в якому людина і суспільство шукають відповіді на важливі для них питання.

Зосередивши увагу на трьох найважливіших факторах ("ідеологічному спотворенні", "академічній деформації" та "одномірній регіоналізації"), які спричинили нинішній стан філософії, акцентується, що єдиним її життєдайним імперативом має стати зворотній рух до мудрості. Лише за цієї умови з'явиться перспектива, в якій усі лінії філософії, що розійшлися з єдиної точки "наївної мудрості", знову поєднуються в алгоритмі "збагаченої мудрості", яку можна було б назвати всеосяжним софіїчним середовищем (софіосферою).

Ключові слова: *постмодернізм, коменсенсна філософія, міжкультурна філософія, майбутнє філософії, мудрість, софіосфера.*

Немає потреби сьогодні когось переконувати, що стратегія поведінки людства в добу глобалізації вимагає радикальних змін. Ми живемо не лише в океані безмежних знань. Ми – сучасники лавиноподібного зростання соціальних мереж, штурмового росту Інтернету, глобальної комп'ютеризації, тріумфуючого віртуального світу, "комодофікації" пізнання, комерціалізації науки, "економічного тоталітаризму" і пов'язаних з цим глибинних соціальних та морально-ціннісних змін. Набута раніше могутність людини й стратегія володарювання, які зруйнували квазірівновагу біосфери й ноосфери, призвели до переходу в новий стан важко усвідомлюваної системи, де для людини може не виявитись місця. Девальвація природності виявилася одночасно девальвацією людяності. Життєдайна духовна тканина тріщить, розриваючись між екзистенціалами "бути" і "мати". Як не згадати мудрі слова Далай-лами XIV: "Люди були створені для того, щоб їх любили, а речі були створені, щоб ними користувалися. Світ у хаосі тому, що все навпаки" [1: 273]. Наука й високі конвергентні технології BNIC (біо-, нано-, інформаційні та когнітивні) створюють нове життєве середовище людини й ставлять під питання більшість традиційних способів буття та орієнтації в світі. Виникає ситуація, коли прогресують процеси соціальної деструктивності, пов'язані з "людиною маси" (Ортега-і-Гассет) інфікованою "вірусом" маргінальності, людиною, яка живе в суспільстві, але частиною цього суспільства себе не вважає. Вона попадає в реальність, де "все дійсне – нерозумне, а усе нерозумне дійсне" [2: 190].

Без масштабного осмислення цих процесів, без системної інтеграції сучасного формату знань важко уявити оптимістичне майбутнє людства. Завдання нової світоглядної системи – утримати межу між розумним і нерозумним майже в усіх сферах людської діяльності; віднайти та утримати баланс між глобальним і локальним, аби не стерти межу між інтеграцією та асиміляцією; стати підґрунтям реконструкції людських відносин, деформованих егоїзмом, комерціалізацією, божевільним прагненням до влади.

В цій непростій ситуації затребуваність філософії стає очевидною. Адже її не даремно називають смислотворним ядром культури, квінтесенцією духу. Слугуючи способом здійснення культури, філософія водночас підноситься над нею, виступає її самосвідомістю. Вона звернена, передусім, до людини у багатоманітності її стосунків зі світом. Крім того, філософія найбільшою мірою втілює в собі критичність думки, її здатність до самоконтролю, до того, що можна було б назвати чесністю людського духу перед самим собою.

Звісно, усе це не лежить на поверхні. На простий розсуд, філософія опікується поняттями надвисокими і надто далекими від реального життя або із надзвичайною серйозністю займається речами, ніби для усіх відомими, заплутуючи й ускладнюючи очевидне. До того ж, вона сіє неспокій, вибиває з протореної і зручної колії, по якій, зазвичай, рухатись легше. Тому більшість людей уникає цього *сократівського джерела дискомфорту*. Особливо це відчувається сьогодні, коли філософія набула в громадській думці такого статусу, що називати себе філософом стало ніби й не зовсім пристойно. Інша справа – громадський діяч, політик, волонтер..., за якими стоїть не лише констатація роду занять, а й оцінка зробленого, визнання. Звідси й та підозра, яка супроводжує "любов до мудрості" упродовж усього її історичного існування. Підозра, яку більшою чи меншою мірою виявляють до неї можновладці й

пересічні люди, ладні за будь-яких обставин уникати неспокою думки, сумління й почуття рівної гідності. Й хоч як це не парадоксально, корисність філософії полягає саме у тій "шкоді", якої вона завдає самовдоволеності, самовпевненості, байдужості, некритичності, бездумній вірі, остраху перед новим й невідомим.

Не випадково її долею були якщо не переслідування, то опір, якщо не опір, то підозра, якщо не підозра, то здивоване нерозуміння або глузування. На собі це відчули Сократ і Джордано Бруно, Бенедикт Спіноза і Серен Кіркегор, Григорій Сковорода і Дмитро Чижевський, Микола Бердяєв, Сергій Булгаков, В. Лісовий, Є. Пронюк та багато інших мислителів минулого й сучасності. Навіть Фома Аквінський, котрий усю свою творчість присвятив обґрунтуванню і захисту доктрини католицької церкви, а згодом після смерті був прилучений до сонму святих, за життя не мав ні підтримки, ні визнання. Деякий час його вчення навіть забороняли. Як афористично висловився у свій час міністр внутрішніх справ царської Росії О. Ширинський-Шихматов, "користь філософії не доведена, а зло від неї можливе". Якщо і є якась потреба у філософії і філософах, то вона, на його думку, полягає в можливості використання їх як допоміжного засобу для здійснення певних ідеологічних і політичних цілей. У таких випадках, говорив Гегель, до філософії ставляться, як до будинків розпусти, – їх терплять [1: 155].

Минуле століття "терпіло" філософію... Але не тому, що вона обслуговувала ту чи іншу ідеологію або політичну доктрину (хоча й це було), а тому, що ця доба була відносно благополучною, пронизаною "розумністю", а загалом її умонастрої ще зберігали віру в науку й силу розуму. Інша ситуація сьогодні, коли техногенна цивілізація перетворює людину на примітивну деталь суспільної машини, "відчужує" від природного ества, ігнорує почуття органічної солідарності зі всім живим світом, руйнуючи в ній матрицю людяності та співчуття. Усе це не випадково стало предметом "смакування" різними течіями філософії постмодернізму, де людина представлена механізованою, невротичною та девіантною, над якою тяжіє світ симулякрів. Тут світ реальності постає як сукупність знаків, у яких немає автора. Постмодерністський світогляд – переважно критичний й негативний. Він не стільки продукує "нове знання", скільки сіє сумнів у правосильності "старого знання". Ним постулюється принцип "методологічного сумніву" що до усіх установок й переконань. Прогрес, істина, справедливе суспільство, іншими словами вся західна "логоцентрична традиція", оголошується тут сукупністю ідеологем і міфів. Відтак філософська думка в постмодернізмі виявляється не лише в зоні маргінальності щодо класичної науки, але й в стані хаосу різноманітних концепцій, підходів й типів рефлексії.

Проникаючи в сутність парадоксальних концептів Ж. Дерріди, Ж.-Ф. Ліотара, Ж. Батая, М. Фуко та інших постмодерністів, які акцентують лише на маргінальному і не пропонують жодних конкретних відповідей на існуючі проблеми, спадає на думку лише одне: філософія протягом 2,5 тисяч років перебувала в різних тупикових ситуаціях, але ніколи не була такою безпорадною, як сьогодні. Філософія завжди відповідала своїй назві, виступаючи *знанням*, яке хоча й не повсякчас оволодівало кінцевою мудрістю, але тягнулося до неї як до ідеалу. Це проявлялося в тому, що філософи, навіть не вважаючи своїм основним завданням участь в суспільному житті чи державних справах, виступали знаковими діячами цього процесу, оскільки їх знання могли бути корисні та цінні. Пізнання світу й людини, оголошені як мета філософствування, завжди викликали зворотній інтерес до філософії з боку людини і світу.

Усе це змушує говорити про гостру потребу в новій "Я-концепції" сучасної філософії, усвідомленні її власного ества та форм існування, місця серед інших наук і в культурі загалом. Філософія сьогодні, справді, переживає *кризу ідентичності*. Ї викликана вона не стільки хитросплетіннями концептів постмодернізму, дефіцитом новітніх когнітивних підходів чи оригінальних ідеологічних установок, скільки втратою філософією статусу знання, в якому людина і суспільство шукають відповіді на важливі для них питання. Не випадково сьогодні, як ніколи раніше, постає питання про майбутнє й перспективи філософії, її роль в духовному житті суспільства, про її відповідність духовним запитам, здатність продукувати інтелектуальні і моральні орієнтири тощо.

Чи відповідає сучасна філософія цим непростим й, водночас, традиційним для неї вимогам часу? Якщо бути відвертим – далеко не завжди. Як це не прикро, "...сучасна філософія перебуває в сутінках, після яких чи то наступить ніч, чи то вигляне сонце" [3: 4]. Ї це схоже на правду, якщо прислухатися до думки відомих вчених (Р. Фейнмана, С. Вайнберга, С. Хокінга, Р. Рорті, М. Нуссбаум, Л. Млодінова та багатьох інших), що сучасна наука старанно відмежовується від філософії, а філософія не менш старанно "прикидається" наукою. Наприклад, лауреат Нобелівської премії з фізики С. Вайнберг вважає: "Не варто очікувати, що філософія... може дати в руки сучасних вчених якусь корисну пораду..." [4: 132]. "Філософи іноді багато говорять про речі абсолютно необхідні науці, – підтримує його думку інший Нобелівський лауреат Р. Фейнман, – й це завжди... наївно і, очевидно, помилково" [5: 48]. Ще більш радикально висловлюються не менш відомі фізики Стівен Гокінг та Леонардо Млодінов, вважаючи "нинішню філософію мертвою". "Вона, – на їх переконання, – не встигає за сучасним розвитком науки..." [6: 9].

Звісно, можна заспокоювати себе тим, що подібні конфлікти між філософією і наукою виникали й раніше в переломні періоди історії, пов'язані з кардинальними соціальними змінами та трансформацією наукових і світоглядних парадигм. Але це не вихід із ситуації, адже й ми, філософи, відчуваємо сучасні метаморфози філософії перед викликами часу, нерідко задаємося подібними питаннями: чи можемо ми пояснити світ в якому сьогодні опинилися? Чому філософія у своєму історичному розвитку дедалі віддаляється від мудрості? Чи необхідний союз науки й філософії? Чи має майбутнє філософія? й т. ін.

Невпевненість філософії відчувається не лише у втраті генетичної взаємопов'язаності з наукою й "сором'язливістю", а іноді з безпорадністю в публічному просторі, але й "споглядальністю", узагальненою манерою філософських міркувань у процесі викладання в університетах, де студенти бажали б чути не різні філософські точки зору, а конкретні відповіді на реальні питання, що постають перед ними. Навіть в освіченому співтоваристві філософія сьогодні сприймається як щось середнє між мистецтвом і наукою, міфом й езотерикою і виглядає для багатьох рефлексією задля рефлексії, певною грою розуму. "Освічена людина нашого часу, – слушно зазначає професор С. Кочеров, – яка намагається зрозуміти у чому сенс життя, звернеться за допомогою, швидше, до психоаналітика або священика, ніж до філософа. Державний діяч, ухвалюючи важливе для суспільства рішення, надасть перевагу отримати пораду у економіста, соціолога і політолога, ніж у філософа" [3: 2]. Й це істинна правда. Чи слід в цьому контексті дивуватися тій неувазі до "європейськості" нашої вітчизняної філософії з боку можновладців, яку вони нещодавно продемонстрували під час святкування 70-річчя Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди? Звісно, це прикро. Але виправити цю "косоокість вітчизняних державців і нуворишів" – завдання не "української громадянської спільноти" [5: 7], – як це вважає редакція "Філософської думки", – а самого філософського співтовариства, яке має започаткувати нові орієнтири, які у той чи інший спосіб стали б надбанням повсякденної життєвої практики.

Не повірю в те, що хтось із університетських викладачів не зустрічався у своїй практиці з питанням: чи є потреба у філософських знаннях для вирішення професійних і життєвих проблем майбутніх лікарів, інженерів, педагогів або бізнесменів? Не випадково автори "Передмови" кембриджського курсу філософії, ніби кепкуючи над собою, пишуть про розчарування студентки, яка вирішила вивчати філософію й неочікувано відкрила для себе дивну річ: всі засновники відомих філософських концепцій заперечують вчення один одного, жорстко їх критикують й милуються лише своїми важко доступними версіями [7]. Й це важко спростувати. Філософські системи іноді нагадують замки, що височать над рівнинною пустелею: фортеця Р. Декарта, обнесений муром замок І. Канта, фантастична споруда Г. Гегеля, не менш величні фортеці М. Гайдеггера, К.-О. Апеля, А. Мак-Інтайра, М. Фуко, Ж. Бодрійяра, Ж.-Ф. Ліотара... Як результат – безмежна кількість взаемовиключних, безперервно критичних одна до одної шкіл і вчень, кожна з яких претендує на пізнання абсолютної істини, на право єдино правильного вчення про буття, сенс життя, ціль і перспективи розвитку людини та людства. Тобто маємо те, що Уільям Джеймс називав "фантастичною невпорядкованістю вченості".

Причин цього існує багато. Насамперед, це пов'язано із диференціацією філософського знання та спеціалізацією наших досліджень. Філософія дедалі частіше розпадається на вузькі філософські проблеми, стає філософією мови, свідомості, фізики, техніки, освіти – у той час як "велика" філософія (істинна філософія) існує лише у вигляді класичних зразків минулого, не маючи сучасних версій. Уподібнившись алгоритму науки, дисциплінам об'єктивного знання, філософія, на жаль, втратила те, що було її основою, її коренем – "софію", мудрість. Адже мудрість демаркує сферу знання та віри і не претендує знайти те, у що можна лише вірити, як і не обмежується вірою в те, що можна достовірно знати. Не дивно, що в цій ситуації, за словами Х. Ортеги-і-Гассета, "...ми зустрічаємо тип науковця, якого ще не бачила історія. Він з усього того, що повинна знати освічена людина, знає лише одну науку, і навіть у цій науці знає лише маленьку ділянку, яку активно досліджує. Він навіть проголошує як чесноту своє незнання всього, що лишається поза його вузькою науковою ділянкою" [7: 25]. Значною мірою ці процеси спричинили парадоксальну ситуацію у науковому співтоваристві, коли не лише фахівці різних наукових галузей не розуміють один одного, але й представники однієї і тієї ж наукової галузі не знаходять порозуміння між собою. Якщо в біології, фізиці, хімії це явище якоюсь мірою пояснити можна, то в філософії – важко. Глухий кут, зумовлений цією диференціацією, самомилюванням й самоаналізом, обмежив вихід філософії за власні межі, в публічну сферу та прирік лише масштабне продукування нових, й далеко не яскравих викладачів філософії.

Цю ситуацію не рятують ані столичні "закриті круглі столи" із одними й тими ж акторами від філософії, ані численні тексти, дисертації, які культивують стиль і лексику, характерні для релігійної практики, але абсолютно недоречні у філософському дискурсі, ані спеціальні філософські дослідження, замкнені на конкретні епізоди історії філософії, ані конкретні тексти (переклади), філософський аналіз яких переплітається з філологічним і супроводжується дослідницькими коментарями. Тим паче, не роблять честі філософії швидкостиглі "аналітичні дослідження" з декомунізації в філософії, які руйнують тяглість поколінь та деформують історичну пам'ять як репрезентативну форму дійсності.

Не менш знаковою проблемою в цьому контексті є зарозумілість й стерильна непублічність сучасної філософії та її повчальний "барський тон" (І. Кант). Відомий фізик, лауреат Нобелівської премії Р. Фейнман згадує, як на міжнародній конференції йому вручили доповідь одного із доповідачів-філософів. "Я почав читати цю чортівню, – пише вчений, – і мої очі просто вилізли з орбіт...". Нічого не зрозумівши, фізик зосередив свою увагу, принаймні, на одному з речень тексту, намагаючись будь-що його осилити. В ньому йшлося, як зазначає Р. Фейнман, щось на зразок "індивідуальний член соціального суспільства, часто отримує інформацію шляхом візуальних символічних каналів". "Я довго мучився, але усе ж переклав, – іронізує Р. Фейнман. Знаєте, що усе це означало? "Люди читають". Потім я перейшов до наступного речення і зрозумів, що його теж не можу перекласти. На кінець, це перетворилося в пусте заняття: "Іноді люди читають, іноді слухають радіо" і т. ін., але усе це написано так зарозуміло, що спочатку я навіть закомплексував, але коли розшифрував до кінця, виявилось, що це повна нісенітниця" [8].

Ясна річ, нерідко стосується це винятково індивідуальної характеристики тієї чи іншої особистості, яка пов'язана з психологічним типом окремого філософа, а не з філософією загалом. Але невиразний абстрактно-зарозумілий текст зазвичай має й абсолютно просте пояснення – автор не повною мірою володіє матеріалом. Якщо бути відвертим, зрозуміти кепкування Р. Фейнмана неважко, звернувшись до текстів багатьох епістемологів, феноменологів із їх нездоланно складним стилем та "барським тоном" філософствування. Подібні речі дають привід сучасним представникам фундаментальних й, особливо прикладних наук, робити висновок, що "нинішня філософія мертва" й не здатна істотно впливати на розвиток сучасної науки. Хоча Р. Фейнман та інші його однодумці й не заперечують особливо високої історичної місії філософії. Вони проти "епістемологічних вправ", в полон яких попадає філософ на шкоду власній науковій діяльності. Тобто, надія є, лише б не опинитися в ситуації кініка Діогена: якось Діоген Лаертський, розмірковував про важливі проблеми, але ніхто його не слухав, тоді він почав верещати по-пташиному, зібрались люди, й він присоромив їх за те, що задля дурниць вони збігаються, а задля важливих речей не поворухнуться [9: 242].

У зв'язку з цим постають питання: чи варто звинувачувати філософію і філософів за такий стан, чи варто погоджуватися з тим, що "споглядальність", неупорядкованість й важкодоступність специфічних знань – особлива ознака сучасної філософії і подолати її можна, лише подолавши саму філософію? Вони не мають простого "технічного" розв'язку і вимагають до себе підвищеної уваги та концептуального осмислення. Зрозумілим є лише те, що нових викликів не уникнути ні філософам, ні філософії.

Маємо визнати: *по-перше*, з одного боку й до сьогодні існує страшенне "ідеологічне спотворення філософії", яке було дієвим в останні 200 років. Водночас дається взнаки її жахлива "академічна деформація", яка вихолостила життєдайне філософське знання. "Вони, – як справедливо вважає В. Айленбергер, – є найлютішими ворогами первісного концепту філософського життя" [10: 110]. Професійні філософи, незалежно від їх бажання, утворюють особливі інтелектуальні еліти, прямо чи опосередковано пов'язані з елітами політичними, релігійними, соціальними, науковими тощо. Але ці "тусовки" не лише не виводять філософію із "академічного гетто", не роблять її "вищою школою" творчого і критичного мислення, але й не знімають методологічну безпорадність цих еліт. Ефективність діяльності останніх можлива лише за умови їх здатності бути моральними, служити цілям гуманізму, долати конфлікти мирним шляхом, кваліфікуючи наявність протиріч як позитивного фактору свободи слова та думок в суспільстві, спільно вирішувати глобальні проблеми сучасності, протистояти злу й насильству. Досягти цього неможливо коли фактично за бортом "професійної філософії" (К. Поппер) залишається гігантський шар "коменсенсої" (*common sense*), життєвої філософії. А між іншим, саме вона є основою світогляду, моралі та ціннісних орієнтацій абсолютної більшості людства. Навіть фахівці, які отримують університетську освіту, а разом з нею уривки професійних філософських знань, в реальному житті керуються не професійною, а коменсенсною філософією. І її вивчення могло б бути достатньо цікавим предметом досліджень професійних філософів в традиціях або на межі основних напрямків та дисциплінарних гілок академічних філософських знань. "Академізм та ідеологізм сьогодні дивним чином лікуються через спонтанну кон'юнктуру у пошуках свідомого життя. У таких пошуках неминуче звернення до філософії за її доброю старою адресою" [10: 110]. Й ця адреса усім відома – мудрість. Іншими словами, *зникнення мудрості із любомудрія* має постати сьогодні предметом особливого філософського запиту.

По-друге, очевидно існує потреба в розширенні обріїв філософії, тобто переосмислення самого змісту, що вкладається в це поняття. Особливо показовою у цьому відношенні є позиція відомого латиноамериканського філософа Енріко Дюсселя, який критикує європоцентристські підходи і наголошує на необхідності визнання того, що іменується "*регіональними філософіями*". Йдеться, звісно, не про створення якоїсь метафілософії, а про взаємозбагачення на основі збереження різнобарвності і багатства традицій. Це не виключає можливості напрацювання певних загальних позицій з основних, глобальних проблем, які дедалі більше хвилюють людей і є життєво важливими для людства загалом. Вихід за межі "когнітивної скромності" до поглибленого вивчення й сприйняття збагачуючих ідей і

концепцій іншої культури, безперечно, одне із важливих завдань сучасної філософії. Власне, філософія мала б бути (а пріорі) міжкультурною, адже вона претендує на універсальність й безпосередньо вплетена в культуру. Отже, для того, щоб філософія не втратила свого призначення охоплювати думкою дух часу, вона має перестати бути "одномірною", вийти із самовільно вибраної культурної ізоляції, стати істинно міжкультурною.

По-третє, сучасна філософія практично не представлена в публічному просторі, хоча в суспільстві завжди був і є постійний інтерес до того, про що пишуть й дискутують філософи. Сьогодні з метою підвищення дієвості філософії важливим є звернення до персоналістичних, гуманітарно-орієнтованих і літературних традицій та стилів мислення. Йдеться про *екзистенційний тонус* філософії. Науковий дискурс, а тим паче квазінауковий – екзистенційно порожній й атональний. "Солома слів" – говорив про такі, занурені у "вербалізм" філософські вправи Г. Ф. Лейбніц, попереджаючи, щоб їх не сприймали за суть самих речей.

Алгоритму академічного, або радше псевдоакадемічного педантизму й "духу абстрактності" має протистояти філософія як спосіб життя, філософія як пошук, що ретранслює екзистенційний тонус звичайною людською мовою, але яскраво й переконливо для не-філософів ("інших"). Філософія – це не конкретна наука, вона цілісна за своє суттю, як і саме життя. Зрозуміло, філософія може посісти своє гідне місце в публічному просторі лише тоді, коли вона зосереджуватиме увагу на власне філософських проблемах, адекватних тому рівню розвитку суспільства, науки, тому рівню людського розвитку, тій ситуації, в якій ми сьогодні перебуваємо.

Це означає, що філософ не має уподібнюватись ні політологу, ні соціологу, ні журналісту... Адекватність присутності філософії в публічному просторі не вимірюється тим, якою мірою філософи обговорюють "смажені" факти, а тим, наскільки вони активно розкривають свої професійні напрацювання в публічних лекціях, популярних книгах, звісно без втрати базових констант філософського мислення як пошуку істини. Існуючий скепсис й страх у філософському співтоваристві, що такий підхід начебто "розміняє" філософію на повсякденну вульгарність є безпідставним. У зв'язку з цим достатньо згадати філософію Г. Марселя, А. Камю, С. де Бовуар, С. Булгакова, С. Кримського, В. Горського, О. Яценка, І. Бичка та ін. На публічній місії філософії акцентував XXIII Всесвітній філософський конгрес "Філософія як дослідження і як спосіб життя" (Афіни, серпень 2013), який продемонстрував бажання подолати стерильність філософії та її ізольованість від навколишнього світу. Яскравим прикладом того, що подібні проекти можуть бути успішними свідчить організація філософського клубу "Sophia garden", заснованого на початку 2016 року в Житомирі на основі Поліської філософської школи, який, об'єднавши зусилля філософів регіону, "розбудив" широку наукову громадськість. В його роботі активну участь приймають фізики, математики, екологи, медики, журналісти, представники місцевого самоврядування та духовенства, для яких, як виявилось, філософія є джерелом пошуку знань, нових ціннісних орієнтирів і життєвих імперативів.

Сьогодні важко передбачити, який шлях обере та яких форм набуде філософія в майбутньому. Тим паче, що вже на горизонті окреслюються принаймні дві спокусливі тенденції: технологізація та ідеологізація філософії. Перша орієнтує на створення інноваційного продукту, послуги чи технології, а друга – зваблює політичними, соціально-економічними або соціокультурними експертизами, які мають мало спільного з принципами філософії. В продуктивність їх мало віриться. Думаю, саме тепер, на початку третього тисячоліття, коли філософія опинилася на роздоріжжі, настає момент її *зворотного руху до мудрості*. Саме за цієї умови, коли філософія повернеться до мудрості, що завжди складала її серцевину, всі окремі складові філософії (онтологія, гносеологія, логіка, етика) виявлять свій взаємозв'язок й багатство саме в понятті мудрості, яка є джерелом усіх філософських дисциплін та напрямків. Звісно, реалізація філософії як *єдиного проекту*, у всій багатоманітності її вчень може бути досягнутою не творенням якогось одного істинного напрямку (-ізму), а саме в *софії*, до якої філософія є лише шляхом. Тільки на цій основі з'явиться реальна перспектива, в якій усі лінії філософії, що розійшлися з єдиної точки *"найвної мудрості"*, знову поєднуються в *алгоритмі "збагаченої мудрості"*, яку можна було б назвати всеосяжним софійним середовищем (*софіосферою*).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Саух П. Ю. Філософія завжди була під підозрою, але ніколи не була такою безпорадною, як сьогодні / П. Ю. Саух // Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука : [зб. наук. пр.]. – К. : Богданова А.М., 2016. – 548 с.
2. Табачковський В. Г. Полісутнісне homo : філософсько-мистецька думка у пошуках "неевклідової рефлексивності" / В. Г. Табачковський. – К. : Парапан, 2005. – 432 с.
3. Кочеров С. Н. Есть ли будущее у философии? / С. Н. Кочеров // Журнальный клуб Интелпрос "Credo New". – 2015. – № 4.
4. Вайнберг С. Мечты об окончательной теории : Физика в поисках самых фундаментальных законов природы / С. Вайнберг. – М. : URSS, 2008. – 256 с.

5. Фейнман Р. Фейнмановские лекции по физике: Современная наука о природе. Законы механики / Р. Фейнман, Р. Лейтон, Сендс М. – Т. 1. – М., 1976. – 326 с.
6. Хокинг С. Высший замысел / С. Хокинг, Л. Млодинов ; [пер. с англ. М. В. Кононова ; под ред. Г. А. Бурбы]. – СПб. : "Амфора", 2012. – 208 с.
7. Ортега-и-Гассет Х. Бунт мас. Выбрани твори / Х. Ортега-и-Гассет.– К. : Основи. 1994. – 424 с.
8. Фейнман Р. Вы, конечно, шутите, мистер Фейнман! [Электронный ресурс] / Р. Фейнман. – Режим доступа до статті : http://lib.ru//feinman.txt_with-big-pictures.html.
9. Диоген Лаэртский О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Лаэртский Диоген. – М. : "Мысль", 1979. – 620 с.
10. Интерв'ю Петера Слотердайка з головним редактором німецького філософського часопису "Philosophie Magazin" Вольфрам Айленбергером // Філософська думка. – 2015. – № 2.
11. An Introduction to Modern European Philosophy / [Ed. by J. Teichman, G. White]. – N. Y., 1995.
12. Саух П. Толерантність як цінність в системі полікультурної освіти // Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності : Міжнародна науково-теоретична конференція, 1–2 жовтня 2015 року : [матеріали доповідей та виступів] / редкол. П. Ю. Саух [та ін.]. – Житомир : Вид. Євенок О. О., 2015.
13. Тема числа : Інститут філософії – 70 років. Передне слово // Філософська думка. – 2016. – № 6.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Saukh P. Yu. Filosofiia zavzhdy bula pid pidozroiu, ale nikoly ne bula takoiu bezporadnoiu, yak siogodni [Philosophy was Always Under Suspicion but Never so Helpless as Today] / P. Yu. Saukh // Osvitnii ukrainotsentryzm Heorhii Filipchuka [Heorhii Filipchuk's Educational Ukrainocentrism] : [zb. nauk. pr.]. – K. : Bohdanova A. M., 2016. – 548 s.
2. Tabachkovskiy V. H. Polisutnisne homo : filosof's'ko-mystets'ka dumka u poshukakh "nevkliidovoi refleksyvnosti" [Polisutnisne Homo : Philosophical Thought in Search of "Neevkliidova Refleksyvnost'"] / V. H. Tabachkovskiy. – K. : Parapan, 2005. – 432 s.
3. Kocherov S. N. Est' li budushcheie y filosofii? [Is There Any Future of Philosophy] / S. N. Kocherov // Zhurnal'nyi klub Intelros "Credo New" [Magazine Club "Credo New"]. – 2015. – № 4.
4. Vainberg S. Mechty ob okonchatel'noi teorii : Fizika v poiskakh samykh fundamental'nykh zakonov prirody [Dreams of Final Theory : Physics in Search of Fundamental Laws of Nature] / S. Vainberg. – M. : URSS, 2008. – 256 s.
5. Feinman R. Feinmanovskiiie leksii po fizike : Sovremennaia nauka o prirode. Zakony mekhaniki [Feinman's Lectures on Physics : Modern Science about Nature] / R. Feinman, R. Leiton, Sends M. – Т. 1. – М., 1976. – 326 с.
6. Khoking S. Vysshyi zamysel [Supreme Plan] / S. Khoking, L. Mlodinov ; [per. s ang. M. V. Kononova ; pod red. H. A. Burby]. – Spb. : "Amfora", 2012. – 208 s.
7. Ortega-i-Gasset Kh. Bunt mas. Vybrani tvory [Rebellion of Masses. Selected Works] / Kh. Ortega-i-Gasset. – K. : Osnovy. 1994. – 424 c.
8. Feinman R. Vy, konechno, shutite, mister Feinman! [You are Joking Mr. Feinman] [Elektronnyi resutrs] / R. Feinman. – Rezhym dostupu do statii : http://lib.ru//feinman.txt_with-big-pictures.html.
9. Diohen Laertsii O zhyzni, ucheniakh i izrecheniakh znamenitykh filosofov [About Life, Learnings and Aphorisms of the Well-Known Philosophers] / Laertsii Diohen. – М. : "Mysl'", 1979. – 620 s.
10. Interviu Petera Sloterdaika z holovnym redaktorom nimets'koho filosof's'koho chasopysu "Philosophie Magazin" Volfran Ailenbergom [Peter Sloterdai's Interview with the Editor-in-Chief of German Philosophical Journal "Philosophie Magazin" Volfran Ailenberg] // Filosof's'ka dumka [Philosophical Idea]. – 2015. – № 2.
11. An Introduction to Modern European Philosophy / [Ed. by J. Teichman, G. White]. – N. Y., 1995.
12. Saukh P. Tolerantnist' yak tsinnist' v systemi polikul'turnoi osvity [Tolerance as Value in the System of Intercultural Education] // Tolerantnist' yak sotsiohumanitarna problema suchasnosti [Tolerance as Socio-Humanistic Challenges of Modernity] : Mizhnarodna nauково-teoretychna konferentsiia, 1–2 zhovtnia 2015 roky : [materialy dopovidei ta vystupiv] / redkol. P. Yu. Saukh [ta in.]. – Zhytomyr : Vyd. Yevenok O. O., 2015.
13. Tema chysla : Instytut filosofii – 70 rokiv. Perednie slovo [Theme of Number : Institute of Philosophy – the 70th Anniversary. Introductory Speech] // Filosof's'ka dumka [Philosophical Idea]. – 2016. – № 6.

Саух П. Ю. Философия в поисках панацеи. Размышление неравнодушного.

В статье осуществлен анализ причин падения статуса и престижности философии в современном мире, обусловившие острую потребность в новой "Я-концепции" современной философии, осознании ее собственной сущности и форм существования, места среди других наук. Доказано, что "кризис идентичности", который переживает современная философия вызван не столько хитросплетениями концептов постмодернизма, дефицитом новейших когнитивных подходов или оригинальных идеологических установок, сколько потерей философией статуса знания, в котором человек и общество ищут ответы на важнейшие для них вопросы.

Сконцентрировав внимание на трех наиболее важных факторах ("идеологическом искажении", "академической деформации", "одномерной регионализации"), которые детерминировали нынешнее состояние философии, подчеркивается, что ее единственным императивом должен стать путь к мудрости. Только в этих условиях появится перспектива, в которой все линии философии,

разошедшиеся с единой точки "наивной мудрости" снова сольются в алгоритме "обогащенной мудрости", которую можно было бы назвать всеобъемлющей софийной средой (софиесферой).

Ключевые слова: *постмодернизм, коменсенсная философия, межкультурная философия, будущее философии, мудрость, софиесфера.*

Saukh P. Yu. Philosophy in Search of Panacea. Thoughts of the One Who is Concerned.

The article gives a detailed analysis of the main causes of degradation of philosophy status and prestige in the contemporary world which leads to an urgent need for the new "I-Conception" in modern philosophy and awareness of its own essence, forms of existence and place among other sciences. It is proved that philosophy suffers from the "identity crisis" which is caused not so much by intricacies of post-modernism concepts, the deficit of up-to-date cognitive approaches or original ideological assumptions, but mainly by the fact that philosophy has lost the status of the knowledge in which an individual and society are looking for the answers to the most crucial issues. By focusing on three most important factors ("ideological distortion", "academic deformation", "univariate regionalization") which determine the current state of philosophy the author emphasizes that the only imperative of philosophy should be a way to wisdom. Only under these circumstances the perspective will appear in which all philosophy lines which drifted apart from a single viewpoint of "naive wisdom" merge again in the algorithm of "enriched wisdom" that could be described as universal Sophia sphere.

Key words: *post-modernism, common sense philosophy, intercultural philosophy, future of philosophy, wisdom, Sophia sphere.*